

Opgave 4 Ontwikkelingssamenwerking: globalisering

tekst 7

Zin en onzin van de globalisering

Betogers tegen globalisering zijn ervan overtuigd dat het geloof in de marktwerking is doorgesloten. Maar staatssturing van economieën heeft ook veel rampen opgeleverd.

**Door onze redacteur
Roel Janssen**

Rotterdam - De Nike's en de T-shirts die de demonstranten in Genua dragen, de communicatie met gsm's, de organisatie via internet en de herkomst uit alle mogelijke landen van de wereld zijn onbedoelde symbolen van de globalisering. De merkgympen en shirts worden vervaardigd in ontwikkelingslanden die daarmee deviezen verdienen. Net als de economie is het protest grenzeloos geworden. Waartegen richt dit protest zich? Tegen Het Systeem. Het Systeem is de integratie van landen in de wereldeconomie volgens de beginselen van open markten, vrij verkeer van goederen, diensten en kapitaal. De rol van overheden is hierbij beperkt. De ideologie die eraan ten grondslag ligt, wordt door tegenstanders aangeduid als 'neoliberalisme' of 'marktfundamentalisme' om aan te duiden dat sprake is van een doorgesloten geloof in marktwerking. Voorstanders zeggen dat na het tijdperk van

bron: NRC Handelsblad van 21 juli 2001

de Koude Oorlog het tijdperk van de globalisering is aangebroken. (...)

30 De ideologie van de globalisering werd het standaardrecept van instellingen zoals het Internationale Monetaire Fonds en de Wereldbank. (...)

De reactie van de antiglobaliseringsbeweging kwam traag op gang. Misschien omdat het morele failliet van het Sovjetmodel ook daar doorwerkte, misschien omdat er begin jaren '90 niet veel op de beweerde zegeningen van de globalisering viel af te dingen. (...)

40 Zorg om arbeidsomstandigheden, behoud van het ecologisch evenwicht en de nadruk op de sociale kant van ontwikkeling, vonden hun breekijzer in het verzet tegen globalisering.

45 Hoewel protestbewegingen bij internationale bijeenkomsten zich al eerder hebben voorgedaan, krijgen ze nu pas een massaal karakter. (...)

50 De vraag blijft: hebben de demonstranten gelijk? De overspannen beweringen van marktfundamentalisten dat de globalisering in afzienbare tijd de kloof tussen de rijke en arme landen zou dichten of dat open markten onder alle omstandigheden voordelen opleveren, zijn achterhaald. (...)

tekst 8

Houding ‘antiglobalisten’ kan westers protectionisme in de kaart spelen

Minister Eveline Herfkens wil met ‘antiglobalisten’ in debat. In haar ogen helpt de wereldhandel de armste landen wel degelijk.

5 Eén van de hoofdpunten van kritiek van de ‘anti-globalisten’ luidt: de kloof tussen arm en rijk is de afgelopen decennia, gekenmerkt door versnelde globalisering, alleen maar groter geworden. Vrijhandel levert de
10 armsten in ontwikkelingslanden niets op. Inderdaad groeit de afstand tussen rijke en arme landen hard (...). De armste landen blijven echter niet achter als gevolg van globalisering, maar juist omdat zij geen
15 aansluiting kunnen vinden bij de wereldmarkt.

(...)

Uit allerlei onderzoek blijkt dat landen die wel weten te integreren in de wereldmarkt, erop vooruit gaan. Het probleem is dan ook
20 niet globalisering, maar marginalisering.

(...)

Voor mij is de belangrijkste vraag: hoe kan globalisering zo gestuurd worden, dat ook de allerarmste landen ervan profiteren? In essentie is de redenering simpel: export is
25 een van de belangrijkste factoren die bijdragen aan economische groei. En die is een noodzakelijke voorwaarde voor ontwikkeling. Export leidt tot inkomsten – voor de producenten van de uit te voeren
30 producten en voor de nationale overheid, via belastinginkomsten. Of deze inkomsten worden ingezet voor bijvoorbeeld sociale basisvoorzieningen hangt vervolgens sterk af van het beleid van die overheid.

35 Mijn prioriteit is armoedebestrijding. Het allerbelangrijkste is dat er meer mensen boven de armoedegrens uitstijgen en in staat zijn een fatsoenlijk leven te leiden. Let wel: dit hoeft dus niet noodzakelijkerwijs te

40 betekenen dat de kloof tussen arm en rijk kleiner wordt.

Vrijhandel en economische groei leiden echter niet automatisch tot armoedebestrijding. Het is onmiskenbaar dat
45 voortgaande globalisering en vrijhandel, naast winnaars, ook slachtoffers kent. Integratie in de wereldeconomie kan de ongelijkheid binnen landen, althans in de eerste fase, eerder vergroten dan verkleinen.
50 De liberalisering van de visserij op het Victoriameer bijvoorbeeld betekende voor Oeganda een explosieve toename van buitenlandse investeringen. (...)

Liberalisering betekent in mijn ogen ook
55 niet dat de rol van de overheid verder uitgehold wordt. Integendeel. De rol van de publieke sector in ontwikkelingslanden moet versterkt worden. Bijvoorbeeld door een sociaal fonds te creëren voor hen die tussen
60 de wal en het schip vallen. (...)

Het is belangrijk dat ontwikkelingslanden meer tijd krijgen om zich aan te passen aan de eisen van de vrije markt. (...)

Ik geloof in de kansen die markttoegang en
65 integratie in de wereldmarkt bieden voor de armen. (...) Deze visie is niet onomstreden, zeker bij de ‘antiglobalisten’. Laat ik daarom een tegenvraag stellen: in welke strategieën geloven zij dan wel om de ruim
70 een miljard mensen onder de armoedegrens een beter leven te geven?

Eveline Herfkens was minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Dit artikel is een openingsstuk van de Internetdiscussie ‘Handelskansen voor Armen’ die op 20 oktober 2001 is begonnen. (www.handelskansenvoorarmen.nl).

bron: de Volkskrant van 22 oktober 2001

■ Opgave 4 Ontwikkelingssamenwerking: globalisering

Bij deze opgave horen de teksten 7 en 8.

- In tekst 7 wordt gesproken over de 'antiglobaliseringsbeweging'.
- 2p **23** □ Leg uit waarom de 'antiglobaliseringsbeweging' als een sociale beweging op te vatten is. Ga in je antwoord uit van twee kenmerken van een sociale beweging.
- In tekst 7, regels 30-33, wordt opgemerkt dat de ideologie van de globalisering het standaardrecept werd van het IMF en de Wereldbank.
- 4p **24** □ Noem een taak van het IMF en een taak van de Wereldbank. Leg uit waarom 'de ideologie van de globalisering' past binnen de taak van het IMF en van de Wereldbank.
- Veel hulp van Nederland gaat naar internationale organisaties als de Wereldbank, het IMF en gespecialiseerde VN-organisaties als bijvoorbeeld UNDP, FAO en UNESCO.
- 2p **25** □ Welke redenen voert Nederland aan om via internationale organisaties geld te besteden aan ontwikkelingssamenwerking? Geef er twee.
- De financiële hulp van Nederland aan ontwikkelingssamenwerking verloopt ook via het bilaterale kanaal. Binnen de bilaterale relaties in het ontwikkelingsbeleid van de kabinetten-Kok (1994-2002) is het accent meer komen te liggen op sectorhulp dan op projecthulp.
- 4p **26** □ Noem een kenmerkend verschil tussen sectorhulp en projecthulp. Betrek in je antwoord een voorbeeld van sectorhulp en projecthulp.
- De antiglobaliseringsbeweging en het Nederlandse kabinet in de persoon van minister Herfkens hebben verschillende motieven om armoede in de wereld te bestrijden.
- 2p **27** □ Vanuit welke motieven handelt de antiglobaliseringsbeweging? Noem er twee en licht elk motief toe met een citaat uit tekst 7 en/of 8.
- Zie regels 11-16 in tekst 8.*
- 2p **28** □ Geef twee externe factoren waardoor het de armste landen *niet* lukt om aansluiting te vinden bij de wereldmarkt.
- Minister Herfkens stelt dat export een van de belangrijkste factoren is die bijdraagt aan economische groei. En die groei is een noodzakelijke voorwaarde voor ontwikkeling. Maar ze merkt op dat vrijhandel en economische groei niet automatisch leiden tot armoedebestrijding. Met andere woorden: er zijn naast de economische ook andere dimensies te onderscheiden die een voorwaarde vormen voor ontwikkeling in een land.
- 4p **29** □ Noem naast de economische dimensie nog twee andere dimensies die ontwikkeling bevorderen. Geef van elke dimensie een voorbeeld.

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

”De liberalisering van de visserij op het Victoriameer bijvoorbeeld betekende voor Oeganda een explosieve toename van buitenlandse investeringen.” (regels 50-53 in tekst 8) Minister Herfkens geeft met dit voorbeeld aan dat deze liberalisering voordelen heeft gebracht voor Oeganda. Er kunnen ook nadelen voortvloeien uit liberalisering.

- 4p **30** Noem twee voordelen en twee nadelen van buitenlandse investeringen in een ontwikkelingsland.

Minister Herfkens roept in tekst 8 tegenstanders van de globalisering op alternatieve strategieën aan te dragen.

In haar eigen pleidooi zitten elementen uit twee verschillende ontwikkelingsmodellen.

- 4p **31** Van welke twee ontwikkelingsmodellen zijn elementen te vinden in het artikel van Herfkens?

Geef voor elk model een passend citaat.

In een interview met de Volkskrant van 9 juni 2001 zei Jan Breman, hoogleraar niet-westerse sociologie aan de Universiteit van Amsterdam het volgende: “Het adagium lijkt nu dat handel en liberalisering van de wereldeconomie veel belangrijker zijn (voor ontwikkelingslanden) dan ontwikkelingshulp.”

- 4p **32** Verwoord je mening over de stelling van Breman in de vorm van twee argumenten die de stelling ondersteunen of tegenspreken.